অধ্যায় ১১ ঃ জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী

অধ্যায় গাঁথনি

১১.১ উদ্দেশ্য

১১.২ পৰিচয়

১১.৩ জীৱনী সাহিত্য

- ১১.৩.১ জীৱনীৰ স্বৰূপ
- ১১.৩.২ জীৱনীৰ ইতিহাস
- ১১.৩.৩ জীৱনীৰ শ্ৰেণীবিভাজন

১১.৪ অসমীয়া জীৱনী

১১.৫ আত্মজীৱনী

- ১১.৫.১ আত্মজীৱনীৰ স্বৰূপ
- ১১.৫.২ আত্মজীৱনীৰ শ্ৰেণীবিভাজন

১১.৬ অসমীয়া আত্মজীৱনীৰ পৰিচয়

১১.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১১.৮ অধিক জানিবলৈ

১১.৯ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১১.১০ আৰ্হিপ্ৰশ্ন

১১.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- জীৱনীৰ সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে আভাস পাব
- জীৱনী সম্পৰ্কে প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্যৰ পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা সংজ্ঞাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- জীৱনী সাহিত্যৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে জ্ঞাত হ'ব
- জীৱনীৰ শ্ৰেণীবিভাজন আৰু বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ জীৱনীৰ আভাস পাব
- অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ চমু ইতিহাসৰ লগতে নিৰ্বাচিত অসমীয়া জীৱনীৰ পৰিচয় পাব
- অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ চমু ইতিহাসৰ লগতে নিৰ্বাচিত অসমীয়া জীৱনীৰ পৰিচয় পাব
- জীৱনীৰ আৰু আত্মজীৱনীৰ পাৰ্থক্য জানিব পাৰিব
- আত্মজীৱনীৰ শাখাসমূহৰ সম্যক ধাৰণা লাভৰ লগতে অসমীয়া আত্মজীৱনী সাহিত্যৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব

- সামগ্রিকভাৱে জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী যে সাহিত্যৰ অন্যতম শাখা সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

১১.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুর্থ ষান্মাসিকৰ অন্তর্গত তৃতীয় বুনিয়াদী পাঠ্যবিষয় 'সাহিত্য সমালোচনা'ৰ এইটো একাদশ অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ শিৰোনাম 'জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী'। জীৱনী সাহিত্য আধুনিক সাহিত্যৰ এটি বিশিষ্ট অংগ। সাধাৰণতে জীৱনটো যুগমীয়া কৰাৰ কামনাৰেই জীৱনী ৰচনা কৰা হয়। জীৱনী লিখাৰ প্রথা প্রাচীন হ'লেও সাহিত্যৰ বিশিষ্ট ঠাল হিচাপে জীৱনী সাহিত্যৰ চর্চা অর্বাচীন। সপ্তম শতিকাৰ শেষ ভাগত ইংৰাজী 'বায়োগ্রাফী' শব্দটোৰ ব্যৱহাৰৰ পিছৰে পৰা পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ জৰিয়তে জীৱনী সাহিত্যৰ চর্চা হয়। এই অধ্যায়ত জীৱনীৰ স্বৰূপ, প্রাচ্য আৰু পাশ্চাত্য সাহিত্যত জীৱনী সম্পর্কে পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা সংজ্ঞা, জীৱনী ৰচনাৰ প্রক্রিয়া, জীৱনীৰ উৎপত্তি, ক্রমবিকাশ আৰু শ্রেণীবিভাজনৰ অসমীয়া জীৱনীৰ এটি আভাস দিয়া হ'ব। আনহাতে জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী সমগোত্রীয় সাহিত্য হ'লেও উভয়ৰে স্বৰূপ সুকীয়া। এই অধ্যায়ত আত্মজীৱনীৰ স্বৰূপ, জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীৰ পার্থক্য, কেইখনমান অসমীয়া আত্মজৱীনৰ চমু আভাস দিয়া হ'ব। এই অধ্যায়টিৰ পৰা আপুনি জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীৰ এটি স্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰিব।

১১.৩ জীৱনী সাহিত্য

প্রাচ্য আৰু পাশ্চাত্যত জীৱনী ৰচনাৰ প্রথা প্রাচীন কালৰে পৰা চলি আহিছে। সাহিত্যৰ অন্যতম বিভাগ হিচাপে শেহতীয়াকেহে জীৱনীৰ আলোচনা পোৱা যায়। সংস্কৃত সাহিত্যত জীৱনীক বৃত্ত বা আখ্যায়িকা বোলা হৈছিল যদিও আধুনিক জীৱনী সাহিত্যৰ সৈতে সংস্কৃত সাহিত্যৰ জীৱনীৰ স্বৰূপ একে নহয়। পাশ্চাত্য সাহিত্যত 1686 খৃষ্টাব্দৰ পৰাহে 'বায়োগ্রাফি' শব্দটোৰ ব্যৱহাৰ হয়। ইয়াৰ আগতে 'লাইফ' শব্দটোৱে 'বায়োগ্রা'ফি শব্দটো বুজাইছিল। বিশ্বসাহিত্যৰ প্রথম জীৱনী প্লুটার্কৰ 'পেৰেলেল লাইভছ' গ্রন্থখন অনুবাদ কৰোঁতে পাতনিত ড্রাইডেনে 1683 খ্রীঃত পোন প্রথমবাৰৰ বাবে 'বায়ুগ্রাফিয়া' শব্দটো ইংৰাজীত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। সপ্তদশ শতিকাৰ শেষ ভাগত নামকৰণ হোৱা 'বায়োগ্রাফি' শব্দটোৱে অষ্টাদশ শতিকাৰ দ্বিতীয়ার্ধতহে সাহিত্যৰ এটি শাখা হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰে। বুৰঞ্জীৰ দৰে জীৱনীৰ মাজেৰে একোটা বাস্তব ঘটনাৰ বিশ্লেষণ কৰা হয়। সেইদৰে জীৱনীক সাহিত্য বুলিবলৈ তাত কলাৰ গুণসমূহ থাকিব লাগিব। জীৱনী ৰচনাৰ প্রক্রিয়া বহু কালৰ আগৰ পৰা চলি আহিছে যদিও জীৱনীয়ে সাহিত্য হিচাপে শেহতীয়াভাৱেহে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল জীৱনীৰ স্বৰূপ। জীৱনীৰ স্বৰূপ সুকীয়া হোৱাৰ বাবে ইয়াৰ এটা সর্বসন্মত সংজ্ঞা দিয়াও কঠিন।

পশ্চিমীয়া পণ্ডিতসকলে বিভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা জীৱনীৰ সংজ্ঞা দিছে। অক্সফ'র্ড ডিক্সনেৰীৰ মতে জীৱনী হ'ল মানব জীৱনৰ গাইগুটীয়া ইতিহাস সাহিত্যৰ ৰূপত প্রকাশ কৰা।' বিশিষ্ট

জীৱনীকাৰ হেৰল্ড নিকোলছনে এই সংজ্ঞাটো সমৰ্থন কৰি জীৱনীক ইতিহাস আখ্যা দিছে। সত্য বিৱৰণৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত বাবেই জীৱনী ইতিহাস আৰু কলাকুশল ৰচনাৰ বাবেই ইয়াক সাহিত্য বুলি অভিহিত কৰা হৈছে। বিশিষ্ট জীৱনীকাৰ জন.এ. গেৰেটিয়ে প্ৰথমে জীৱনী 'জীৱন এটাৰ অভিলেখ' বুলি পুনৰ 'এগৰাকী মানুহৰ জীৱনৰ ইতিহাস' বুলিছে। ইয়াত জীৱন এটাৰ অভিলেখ আৰু জীৱনৰ ইতিহাস শব্দ দুটাই সুকীয়া অৰ্থ বহন কৰিছে। জীৱনৰ ইতিহাস মানে মানব জীৱনৰ বিশেষ কিছুমান ঘটনাৰ কথা কোৱা হৈছে। অৰ্থাৎ জীৱনী ইতিহাসৰ ওপৰত আধাৰিত। নিকোলছনে অক্সফ'ৰ্ড ডিক্সনেৰীৰ সংজ্ঞা সমৰ্থন কৰি জীৱনীক ইতিহাস বোলাৰ দৰে গেৰিটিয়েও জীৱনীক মানৰ জীৱনৰ ইতিহাস বুলিছে। দুয়োটা সংজ্ঞাই জীৱনীক ইতিহাস বুলিলেও বিশিষ্ট জীৱনীকাৰ পল মাৰি কেণ্ডলে জীৱনীৰ সুকীয়া সংজ্ঞা দিছে—'জীৱনী ইতিহাসৰ এটি শাখা নহয়,... ইতিহাস হ'ল ঘটনা, আন্দোলন, অনুষ্ঠানৰ সাধাৰণীকৃত বিৱৰণ'। কেণ্ডলে জীৱনীক কাহিনী আৰু জীৱনৰ অভিলেখ বোলাৰ পৰিবৰ্তে জীৱনৰ কৌশলপূৰ্ণ অনুকৃতি বুলিছে। কেণ্ডেলে পূৰ্বৰ দুয়োটা সংজ্ঞা আসোঁৱাহপূৰ্ণ বুলি জীৱনী ইতিহাসৰ ক্ষুদ্ৰ প্ৰতিনিধিও নহয় বুলি মন্তব্য কৰিছে। তেওঁৰ মতে কলাৰ সহায়ত জীৱনটো শব্দৰ মাধ্যমেৰে পুনৰবাৰ নিৰ্মাণ কৰাই হৈছে জীৱনী। অৱশ্যে জীৱনীৰ কলা উপন্যাসৰ দৰে কল্পনাশ্ৰয়ী নহয় বুলিছে। এনচাইক্লোপোডিয়া ব্ৰিটানিকা অনুসৰি 'জৱনীৰ বৃত্তান্তই একোগৰাকী ব্যক্তিৰ জীৱনৰ কাৰ্যাৱলীৰ বিৱৰণ দিয়ে আৰু সেই ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্বৰ পুনৰিন্যাস কৰে।'

জীৱনী সম্পৰ্কীয় এই সংজ্ঞাবোৰৰ পৰা স্পষ্ট হৈ পৰে যে জীৱনীৰ মাজেৰে একোগৰাকী ব্যক্তিৰ জীৱনৰ ঘটনাবোৰ বিবৃত হয়। এনে ঘটনা বাস্তব হ'লেও কলাসুলভভাৱে উপস্থাপন কৰিব লাগিব। গতিকে এনচাইক্লপেডিয়া ব্ৰিটানিকাৰ সংজ্ঞাটোৱে জীৱনীৰ প্ৰায় সকলোবোৰ দিশ সামৰি লোৱা পৰিলক্ষিত হয়। পাশ্চাত্যৰ এই আটাইবোৰ সংজ্ঞাৰ আধাৰত বিশিষ্ট সাহিত্যিক সাহিত্য সমালোচক গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মাই আগবঢ়োৱা সংজ্ঞাটো প্ৰণিধানযোগ্য- 'জীৱনী হ'ল কোনো বাস্তব ব্যক্তিবিশেষৰ জীৱনৰ বৃত্তান্ত, যুগে যুগে তেওঁৰ ওপৰত পেলোৱা আৰু তেওঁ যুগৰ ওপৰত পেলোৱা প্ৰভাৱৰ কলাকুশল লিখিত বৰ্ণন আৰু লগতে সেই ব্যক্তিৰ চৰিত্ৰ আৰু ব্যক্তিত্বৰ চিত্ৰণ'। ইতিমধ্যে আলোচিত সকলোবোৰ সংজ্ঞাৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পোৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশবোৰ সামৰি এই গ্ৰহণযোগ্য সংজ্ঞাটো প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। সেয়েহে জীৱনী সম্পৰ্কে এইটোৱেই প্ৰণিধানযোগ্য সংজ্ঞা বুলি গ্ৰহণ কৰিব পাৰি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ জীৱনীৰ এটা সংজ্ঞা আগবঢ়াওক।

(৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

১১.৩.১ জীৱনীৰ স্বৰূপ

বিশ্ব সাহিত্যৰ ইতিহাসলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে দীৰ্ঘদিনীয়া প্ৰক্ৰিয়াৰ

মাজেৰেহে জীৱনী সাহিত্যই নিজা ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছে। সেয়েহে যোৱা দুহেজাৰ বছৰত ৰচনা হোৱা বিভিন্ন অসম্পূৰ্ণ জীৱনী সাহিত্যই ক্ৰমাগতভাৱে বিকাশ লাভ কৰি আজিৰ ৰূপ লাভ কৰিছে। জীৱনী ৰচনাৰ উদ্দেশ্যে যিহেতু জীৱন যুগমীয়া কৰা সেয়েহে জন এ. গেৰেটিয়ে মিচৰৰ প্ৰাচীন স্মৃতিফলকবোৰ জীৱনীৰ প্ৰাৰম্ভিক ৰূপ বুলি অভিহিত কৰিছে। প্ৰায় পাঁচ হাজাৰ বছৰ আগতে মিচৰৰ ৰজা-মহাৰজাৰ মৃত্যু হ'লে মৃতকৰ খ্যাতিসমূহ শিলত খোদিত কৰি সংৰক্ষিত কৰি ৰাখিছিল। মৃত ব্যক্তিজনৰ মুখৰ উক্তৰ আৰ্হিত বৰ্ণিত এই লেখাসমূহ অতিৰঞ্জিত হ'লেও একোজন লোকৰ জীৱন কাহিনীৰ নমুনা ইয়াৰ মাজেৰে পোৱা গৈছিল আৰু ইয়াকে বিশ্বৰ জীৱনী সাহিত্যৰ আদি ৰূপ বোলা হয়। মিচৰৰ দৰেই বেবিলন আৰু এছিৰিয়াতো মৃত ৰজা-মহাৰজাৰ বীৰত্ব আৰু যশস্যা মাটিৰ ফলকত লিখি জীৱন যুগমীয়া কৰাৰ প্ৰয়াস চলিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত কেৱল যশস্যাৰ পৰিবৰ্তে এইবোৰত মৃতকৰ শাসনকালৰ বিভিন্ন ঘটনাও সন্নিবিষ্ট হ'বলৈ ধৰিলে। ভাৰতবৰ্ষতো প্ৰায় তিনি হাজাৰ বছৰ আগতে মৃতকৰ জীৱন কৃতি শিলত খোদিত কৰাৰ প্ৰথা প্ৰচলন আছিল। ঠাইবিশেষে ছন্দোবদ্ধ ভাৰতীয় স্মৃতিফলকবোৰ একোজন ৰজাৰ ৰাজত্বকালৰ বিৱৰণৰ লগতে পূৰ্বপুৰুষৰো আংশিক পৰিচয় পোৱা যায়।

গ্ৰীচ আৰু ৰোমতেই জীৱনী সাহিত্যৰ আদিৰূপৰ বিকাশ হোৱা বুলিব পাৰি। গ্ৰীক কবি আৰু সাহিত্যিকসকলৰ ৰচনাত মহৎ লোকৰ জীৱনৰ বিৱৰণ পোৱা যায় যদিও একোজন লোকৰ সম্পূৰ্ণ জীৱনকালৰ বৰ্ণনা পাবলৈ নাই। উদাহৰণস্বৰূপে ছক্ৰেটিছৰ বিৰুদ্ধে থকা অভিযোগবোৰ খণ্ডন কৰিবলৈ ৰচনা কৰা জেন'ফনৰ *'মেমোৰেবিলিয়া'* নামৰ বিখ্যাত গ্ৰন্থখনৰ কথা ক'ব পাৰি। বিভিন্ন সময়ত কেইবাটাও খণ্ডত ৰচিত এই পুথিখনৰ প্ৰথম অংশত শত্ৰুপক্ষই ছক্ৰেটিছৰ বিৰুদ্ধে যিবোৰ অভিযোগ আনি প্ৰাণদণ্ড দিছিল, সেইবোৰ খণ্ডন কৰি ছক্ৰেটিছ নিৰ্দোষী বুলি প্ৰমাণ কৰিছিল। দ্বিতীয় খণ্ডত ছক্ৰটিছৰ শত্ৰুপক্ষক দোষী সাব্যস্ত কৰি ছক্ৰেটিছক নিৰ্দোষী বোলা হৈছে। আনহাতে তৃতীয় খণ্ডত ছক্ৰেটিছৰ শিক্ষা সম্পৰ্কে থকা ধাৰণাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। আটাইকেইটা খণ্ড অধ্যয়ন কৰিলে ছক্ৰেটিছৰ জীৱনৰ বিভিন্ন কথাৰ আভাস পোৱা যায়। কিন্তু গ্ৰন্থখনৰ মাজেৰে ছক্ৰেটিছৰ জীৱনৰ পূৰ্ণাঙ্গ ছবি এখন প্ৰকাশ নোহোৱাৰ বাবে প্ৰকৃত অৰ্থত জীৱনী বুলি অভিহিত কৰিব নোৱাৰি। বিশ্বসাহিত্যত প্লুটাৰ্কৰ 'পেৰেলেল লাইভচ' নামৰ গ্ৰন্থখনেই প্ৰথম জীৱনী বুলিব পাৰি। গ্ৰীক গ্ৰন্থ হ'লেও প্লুটাৰ্কে গ্ৰন্থখন ৰচনা কৰিছিল ৰোমত। এই গ্ৰন্থখনত পঞ্চাশগৰাকী শ্ৰেষ্ঠ গ্ৰীক আৰু ৰোমান লোকৰ জীৱন কাহিনী সন্নিবিষ্ট হৈছে। এই পঞ্চাশজন লোকৰ ভিতৰত চাৰিজন বাদ দিলে বাকী তেইশগৰাকী লোক গ্ৰীচৰ আৰু আন তেইশগৰাকী লোক ৰোমৰ। আনহাতে এগৰাকী ৰোমৰ পিছত এগৰাকী গ্ৰীক লোকৰ অনুক্ৰম জীৱনীখন ৰচনা কৰাৰ বাবে দুয়োগৰাকীৰ মিল অমিলবোৰ জলজল পতপতকৈ ওলাই পৰিছে।

গতিকে গ্ৰীচৰ ডিমস্থেনীজনৰ বিপৰীতে ৰোমৰ চিচাৰোৰ জীৱন কাহিনী অধ্যয়ন কৰিব পাৰি। সহজ সৰল, নিৰপেক্ষ আৰু উদাৰভাৱে ৰচনা কৰা এই জীৱনবোৰৰ ৰচনাশৈলী আৰু উপস্থাপনৰ এটি সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে। প্লুটার্কৰ জীৱনীবোৰত নায়কৰ পূৰ্বপুৰুষৰ পৰিচয় দি তেওঁৰ কৰ্মৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা হয়। নায়কৰ কৰ্ম জীৱনৰ পৰিচয় দিয়াতকৈ সৰু সৰু কামৰ মাজেৰে ব্যক্তিত্ব ফুটাই তোলা হয়। প্লুটার্কৰ জীৱনী ৰচনাৰ এনে কৌশলৰ বাবে শ্ৰেষ্ঠতা দাবী কৰিব পাৰে।

প্লুটার্কৰ লগতে সেইকালৰ ৰোমৰ আন দুগৰাকী লেখত ল'বলগীয়া জীৱনীকাৰ টেচিটাছ্ আৰু ছুইটো'নিয়াছৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। টেচিটাছে লিখা শহুৰেক আগ্ৰিকো'লাৰ জীৱনীখনত ব্যক্তি জীৱনতকৈ এগৰাকী শাসক হিচাপেহে নায়কক চিত্ৰিত কৰা হৈছে। প্ৰথম শতিকাৰ শেষত ৰচিত এই জীৱনীখনৰ এনে বৈশিষ্ট্যৰ বাবে জীৱনী গ্ৰন্থ হিচাপে এক সুকীয়া মূল্য আছে। প্লুটার্কৰ সমসাময়িক ছুইটো'নিয়াছৰ *'লাইভছ অব দা ছিজার্চ'* নামৰ জীৱনীখনত কেইবাগৰাকীও ৰোমান শাসকৰ তথসমৃদ্ধ কাহিনী ৰূপায়িত হৈছে। জীৱনীবোৰ পাঠকৰ উপভোগ্য হ'বলৈ চাঞ্চল্যকৰ ঘটনা সংযোগ কৰা হৈছে যদিও জীৱনী সাহিত্য হিচাপে প্লুটার্কৰ মানৰ বুলিব নোৱাৰি। গতিকে খ্ৰীষ্টীয় প্ৰথম শতিকাতে জীৱনী সাহিত্যই প্ৰকৃত ৰূপ লাভ কৰিছিল।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ 'জেন'ফনে ৰচনা কৰা *'মেমোৰেবিলিয়া'ৰ* চমু পৰিচয় আগবঢ়াওক। (৭৫ টা শব্দৰ ভিতৰত)

১১.৩.২ জীৱনীৰ ইতিহাস

খ্ৰীষ্টীয় প্ৰথম শতিকাতে জীৱনী সাহিত্যই প্ৰকৃত ৰূপ লাভ কৰিলেও তৃতীয় শতিকাৰ পৰাহে ধৰ্মৰ গণ্ডীৰ মাজেৰে জীৱনী সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰিবলৈ ধৰে। তৃতীয় শতিকাত ইউৰোপত খ্ৰীষ্ট ধৰ্ম প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ হ'বলৈ ধৰাত জীৱনীও ধৰ্ম প্ৰচাৰ মাধ্যম হ'বলৈ ধৰিলে। চতুদৰ্শ শতিকালৈ ইউৰোপত মূলতঃ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে ৰচনা হোৱা এই জীৱনীসমূহ ভিন্ন প্ৰকৃতিৰ হোৱাৰ বাবে বিশুদ্ধ জীৱনী বুলিব নোৱাৰি। কেৱল অতিৰঞ্জিত ঘটনা আৰু ঐশ্বৰিক কথাৰে ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি ৰচনা কৰা এই শ্ৰেণীৰ জীৱনী নায়ক কেৱল খ্ৰীষ্টধৰ্মৰ সন্তসকল। তেওঁলোকৰ গুণানুকীৰ্তন কৰিবলৈ ৰচনা কৰা মধ্যযুগৰ এই জীৱনীসমূহক সেয়েহে জীৱনী বা বায়োগ্ৰাফী নুবুলি হেগীওগ্ৰাফী বুলি অভিহিত কৰা হৈছে।

ইউৰোপৰ হেগিওগ্ৰাফীৰ দৰে অসমতো নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মক কেন্দ্ৰ কৰি ষোড়শ শতিকাত চৰিত পুথিৰ ৰচনা হৈছিল। অলৌকিক আৰু অতিৰঞ্জিক বৰ্ণনাৰ বাবে

ইউৰোপীয় হেগিওগ্রাফীৰ লেখিয়া চৰিত পুথিসমূহ ইতিহাসৰ দৃষ্টিত বিশ্বাসযোগ্য নহয়। চৰিত পুথিসমূহ মধ্যযুগৰ সৃষ্টি যদিও ইয়াৰ আগতে সংস্কৃত ভাষাত বৃত্ত বা আখ্যায়িকা নামৰ এক শ্রেণীৰ জীৱনী সদৃশ ৰচনাৰ প্রচলন আছিল। অৱশ্যে ভাৰতীয় লোক আধ্যাত্মিক ভাৱত বিশ্বাসী হোৱাৰ বাবে ইহজন্মৰ যশস্যাৰ প্রতি গুৰুত্ব আৰোপ কৰা নাছিল। সেয়েহে সংস্কৃত, পালি আৰু প্রাকৃত ভাষাত জীৱনী সাহিত্য চহকী নহয় বুলিব পাৰি। তথাপি বিশুদ্ধ জীৱনী সাহিত্য নহ'লেও চৰিত পুথি, আখ্যায়িকা, বৃত্ত বা হেগিওগ্রাফীৰ মাজেৰে জীৱনী সাহিত্য কেতবোৰ লক্ষণ প্রকাশ পাইছে। উদাহৰণস্বৰূপে প্রথম শতিকাত ৰচিত অশ্বঘোষৰ *'বুদ্ধচৰিত'* আৰু সপ্তম শতিকাত ৰচিত বানভট্টৰ *'হর্ষচৰিত'* দুয়োখনেই অসম্পূর্ণ কাহিনী আৰু দুয়োখনতেই বান বা হর্ষৰ জীৱনৰ আদিছোৱাহে বর্ণিত হৈছে। বিশুদ্ধ জীৱনী সাহিত্য নহ'লেও আজিৰ দিনত দুয়োখনৰে প্রাচীন জীৱনী হিচাপে আদৰ আছে। জীৱনীকাৰে জীৱনীৰ কৌশল প্রয়োগ কৰাৰ বাবে অশ্বঘোষৰ *'বুদ্ধচৰিত'* পুথিখন বাভট্টৰ *'হর্ষচৰিত'*ৰ তুলনাত শ্রেষ্ঠ বুলিব পাৰি। অশ্বঘোষৰ পিছত সংস্কৃত সাহিত্যত জীৱনী ৰচনা কৰাৰ পৰম্পৰা প্রায় নোহোৱা হ'ল। ছশ বছৰৰ পিছতহে বানভট্টই *'হর্ষচৰিত'* গ্রন্থখন ৰচনা কৰে। জৈন আৰ বৌদ্ধ ধর্ম প্রচাৰৰ উদ্দেশ্য পালি আপু প্রাকৃত ভাষাত চৰিত পুথিৰ দৰে দুই এখন পুথিৰ বাহিৰে গ্রীক আৰু লেটিন সাহিত্যৰ দৰে সংস্কৃত ভাষাত জীৱনীৰ ক্রমবিকাশ দেখা নাযায়। আনহাতে ইউৰোপীয় সাহিত্যত তৃতীয় শতিকাৰ পৰা নৱম শতিকাৰ পিছলৈকে গ্রীক, লেটিন আৰু অন্যান্য ইউৰোপীয় ভাষাত ৰচিত হোৱা হেগিওগ্রাফীসমূহৰ ভিতৰত পণ্ডিতসকলে তিনিখনক প্রকৃত জীৱনী বুলি অভিহিত কৰিছে। সেইকেইখন হ'ল— ঈড্ মাৰ ওভ্ কেন্টাৰবেৰিৰ *'ভিটা এন্ ছেলমি'* অইন' হার্ডৰ *'ভিটা কেৰ'লি মেগ্নি'* আৰু জৰঁভিলৰ *'হিষ্টৰা ড্যা ছেন্ট লুই'*

জীৱনী সাহিত্যৰ ইতিহাসত মধ্যযুগলৈকে এইদৰেই জীৱনীৰ ক্রমবিকাশ হৈছিল। উক্ত সময়ছোৱাত মূলতঃ সন্তলোকক লৈয়ে জীৱনী সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছিল যদিও পৰৱর্তী সময়ত অন্য লোকলৈও জীৱনী সম্প্রসাৰিত হ'ল। ষোড়শ শতিকাত ৰচিত ৰোপাৰৰ *'ছ্যা থমাছ মোৰ'* গ্রন্থখনত ব্যক্তিজীৱনৰ সম্পূর্ণ কাহিনী বিবৃত হৈছে যদিও বিশুদ্ধ জীৱনী বুলিব নোৱাৰি। ৰোপাৰে জোঁৱায়েকৰ বিষয়ে লিখা এই জীৱনীখনত নায়কৰ প্রতি অন্ধ প্রশংসা কৰাৰ পৰিৱর্তে নায়কৰ জীৱনৰ বহু মূল্যবান দিশ বাদ পৰি গৈছে। তথাপি এজন ব্যক্তিৰ সম্পূর্ণ জীৱন কাহিনী আলোচিত হোৱা ৰেপাৰৰ জীৱনীখনৰ জীৱনী সাহিত্যৰ ইতিসাহত নির্দিষ্ট স্থান আছে। ষোড়শ শতিকাৰ মাজভাগত ৰচিত কেভেণ্ডিছৰ *'বুলচি'*নামৰ জীৱনীখন ৰোপাৰৰ তুলনাত নিৰপেক্ষ আৰু উচ্চ পর্যায়ৰ। বাস্তৰ মানুহৰ জীৱনৰ প্রতিচ্ছবি বিবৃত হোৱা কেভেণ্ডিছৰ *'বুলচি'*নামৰ জীৱনীখন ৰোপাৰৰ তুলনাত নিৰপেক্ষ আৰু উচ্চ পর্যায়ৰ। বাস্তৰ মানুহৰ জীৱনৰ প্রতিচ্ছবি বিবৃত হোৱা কেভেণ্ডিছৰ জীৱনীখনক ইংৰাজী ভাষাত ৰচনা কৰা প্রথম বিশুদ্ধ জীৱনী বুলি

অভিহিত কৰিব পাৰি।

সপ্তদশ শতিকাত পণ্ডিতসকলে জীৱনী যে সাহিত্যৰ এটা শাখা সেই বিষয়ে সচেতন নাছিল। সেইকালৰ বুদ্ধিজীৱী বে'কনে জীৱনীক ইতিহাসৰ এটা শাখা বুলি অভিহিত কৰিছিল। সপ্তদশ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগত বে'কনে জীৱনী সাহিত্যৰ শাখা নহয় বুলি ভবাৰ দৰে দ্বিতীয় ভাগত ড্ৰাইডেনেও জীৱনীক সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা বুলি জ্ঞান কৰা নাছিল। কিন্তু ড্ৰাইডেনে এইবিধ সাহিত্যৰ বাবে 'বায়োগ্ৰাফী' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰি ইয়াৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা কৰে। গতিকে জীৱনীক সাহিত্যৰ শাখা বুলি ন'কলেও ড্ৰাইডেনে সপ্তদশ শতিকাৰ শেষৰভাগত জীৱনীৰ স্বৰূপ ভালকৈ উপলব্ধি কৰিছিল। অষ্টাদশ শতিকাৰ আগলৈকে ৰজা-মহাৰজা বা সাধু-সন্তানক লৈ জীৱনী ৰচনা কৰা হৈছিল। পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত চোৰ-ডকাইত, প্ৰবঞ্চক আদিৰো জীৱনী ৰচনা হ'বলৈ ধৰিলে। আচলতে এই সময়ছোৱা জীৱনী সাহিত্য ৰচনাৰ বাবে অনুকুল সময় আছিল। হেৰল্ড নিকোলছনে কফি হাউচবোৰৰ উমতেই ইংৰাজী জীৱনী সাহিত্যই গা কৰি উঠিছিল বুলি মন্তব্য কৰিছে। এই সময়ছোৱাত ধৰ্মীয় উদাৰতা আৰু ৰাজনৈতিক তথা সামাজিক স্বাধীনতাৰ বাবে ইংৰাজসকলে মানুহক ঈশ্বৰৰ অংশ হিচাপে চোৱাৰ পৰিবৰ্তে মানুহ হিচাপে চাই মানুহক মূল্য দিছিল। মুঠতে অষ্টাদশ শতিকাত ৰচিত হোৱা বৃহৎ সংখ্যক জীৱনীয়ে জীৱনী সাহিত্যক চহকী কৰিছিল।

অষ্টাদশ শতিকাত ৰচিত লেখত ল'বলগীয়া জীৱনীখন হ'ল 1741 খ্ৰীঃত প্ৰকাশিত কার্নিয়াছ মিডলটনৰ *'হিষ্ট্ৰি অব দ্য লাইফ অব মাকার্চ টুলিয়াছ চিচাৰো'*। ৰোমান ৰাজনীবিদ, আলংকাৰিক চিচাৰোৰ জীৱনৰ আটাইবোৰ দিশ কলাসুলভভাৱে উপস্থাপন কৰা এই জীৱনীখনে জীৱনী সাহিত্যত পাণ্ডিত্যগৰ্ভ জীৱনী বুলি এটি নতুন ধাৰাৰ জন্ম দিলে। জীৱনীখনত উল্লেখ কৰা তথ্যসমূহৰ উৎস আৰু প্ৰয়োজন অনুসৰি পাদটীকা দিয়াৰ বাবে প্ৰমাণৰ কোনো প্ৰয়োজন নাথাকে। জীৱনৰ আটাইতকৈ প্ৰযোজনীয় দিশবোৰ নিৰ্বাচিত কৰি সুপৰিকল্পিতভাৱে বিষয়বস্তু ৰূপায়ণ কৰাৰ বাবে চিচাৰোৰ জীৱনীখন জীৱনী সাহিত্যৰ ইতিহাসত এক অভিলেখ বুলিব পাৰি।

ছেমুৱেল জনচনে ৰচনা কৰা *'লাইভচ' অব দ্য ইংলিছ প'য়েটচ'* জীৱনীখনত পঞ্চাশগৰাকী কবিৰ জীৱন কাহিনী সন্নিবিষ্ট হৈছে। আনৰ দ্বাৰা ৰচনা কৰা দুখন জীৱনী যোগ দিলে গ্ৰন্থখনত মুঠ বাৱন্ন (52) গৰাকী কবিৰ জীৱনী পোৱা যায়। গৱেষণাৰ পৰিবৰ্তে কোনো মানুহৰ মুখৰ পৰা বা অন্য সহজলভ্য উৎসৰপৰা সংগ্ৰহ কৰা কিছুমান তথ্যৰ ভিত্তিত ৰচনা কৰা জনচনৰ এই জীৱনীখনত জীৱনৰ সকলোবোৰ দিশ সমালোচনামূলক দৃষ্টিৰে উপস্থাপন কৰা হৈছে। ইয়াৰ তথ্যসমূহ পৰিশ্ৰমেৰে সংগ্ৰহ কৰা নহয় যদিও জীৱনীসমূহ বস্তুনিষ্ঠ হৈও সুখপাঠ্য হৈ উঠিছে। জনচন ধৰ্মবিশ্বাসী নহ'লেও মানুহৰ জীৱনটো বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিৰে চাবলৈ সক্ষম হৈছিল। পণ্ডিতসকলে সমালোচনামূলক জীৱনী আখ্যা দিয়া জনচনৰ এই শ্ৰেণীৰ জীৱনীয়ে ইংৰাজী জীৱনী

সাহিত্যৰ এটি নতুন ধাৰাৰ জন্ম দিয়ে।

অষ্টাদশ শতিকাত ইংলণ্ডেই নহয়, গোটেই পৃথিৱীৰ ভিতৰতে ৰচিত এখন শ্ৰেষ্ঠ জীৱনী হ'ল 1771 খ্ৰীঃত ৰচিত ব'জৱেলৰ *'লাইফ অব ছেমৱেল জনচন'*। ড^{0} জনচনৰ মৃত্যুৰ সাত বছৰৰ পিছত আৰু জেইমছ ব'জৱেল জীৱনীখন ৰচনা কৰাৰ বাবে ঠিৰাং কৰাৰ ত্ৰিশ বছৰৰ পাছত অৰ্থাৎ 1771 খ্ৰীঃত জীৱনীখন প্ৰকাশ হৈছিল। অৰ্থাৎ বিশ্ববিখ্যাত এই জীৱনীখন ৰচনা কৰিবলৈ মুঠ ত্ৰিশ বছৰ কাল প্ৰয়োজন হৈছিল। সাধাৰণভাৱে নিৰ্দিষ্ট ৰচনা পদ্ধতি আৰু কৌশল ধৰা নপৰা এই জীৱনীখনত পাণ্ডিত্যগৰ্ভ অথবা সমালোচনামূলক জীৱনীৰ দৰে কোনো এটা নিৰ্দিষ্ট ভাগৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰি। জনচনৰ কোনো কথা অতিৰঞ্জিত বা বিকৃত নোহোৱাকৈ প্ৰমাণ সহকাৰে চৰিত্ৰ আৰু ব্যক্তিত্ব ফুটাই তোলা হৈছে। জনচনৰ শেষৰ কথাখিনি জীৱনীকাৰে প্ৰত্যক্ষভাৱে জানিছিল বাবে সেই সময়ছোৱাৰ বিস্তৃত বিৱৰণ দিয়া হৈছে। বাকী অংশ খণ্ড বিখণ্ড হ'লেও কৌশলপূৰ্ণভাৱে যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰি বৰ্ণনা কৰা হৈছে। গতিকে পাঠকে জীৱনীখনত জনচনৰ সম্পূৰ্ণ জীৱন কাহিনী সুন্দৰকৈ উপলব্ধি কৰিব পাৰে। সেয়েহে গেৰেটিয়ে জীৱনীখনৰ যিকোনো পৃষ্ঠা পঢ়িলেই ৰুক্ষ, গম্ভীৰ আৰু মৰমিয়াল পণ্ডিতজনৰ এটি স্পষ্ট চিত্ৰ পোৱা যায় বুলি মন্তব্য কৰিছে। নিকোলছনৰ মতে কোনো অধ্যায়ৰ বিভাজন নাথাকিলেও জীৱনীখনৰ আকৰ্ষণ, হৃদয়গ্ৰাহিতা আৰু ধাৰাবাহিকতা আদিৰ পৰা অন্তলৈকে অব্যাহত হৈছে। ব'জৱেলৰ এই বিশ্ববিখ্যাত জীৱনীখনৰ অনুকৰণত পৰৱৰ্তী সময়ত বহুতো জীৱনী ৰচনা হ'ল যদিও এখনো জীৱনী এইখনৰ পৰ্যায় পাবলৈ সক্ষম নহ'ল। জেইমছ ব'জৱেলৰ *'লাইফ অব ছেমুৱেল জনচন'* জীৱনীখন অষ্টাদশ শতিকাৰ ইংলেণ্ডৰেই নহয়, বিশ্বৰ ইতিহাসচত সৰ্বকালৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ জীৱনী হিচাপে চিহ্নত হৈছে।

জেইমছ'বজৱেলৰ পিছত বহু বছৰলৈ জীৱনী সাহিত্যৰ ক্ৰমবিকাশ দৃষ্টিগোচৰ নহয়। তথাপি ঊনবিংশ শতিকাৰ আদি ভাগত 1813 চনত ৰচিত ৰবাৰ্ট ছাউদিৰ *'লাইফ অব নেলছন'* আৰু 1838 চনত ৰচিত লকহাৰ্টৰ *'লাইফ অব স্কট'* নামৰ জীৱনী দুখনক সাৰ্থক জীৱনী বুলিব পাৰি। হেৰল্ড নিকোলছনে লকহাৰ্টৰ জীৱনীখনক ইংৰাজী সাহিত্যৰ দ্বিতীয় শ্ৰেষ্ঠ জীৱনী বুলি অভিহিত কৰিছে।

ভিক্টোৰীয় যুগৰ অনাচাৰ-অনীতি তথা ধৰ্মভীৰুতাই ঊনবিংশ শতিকাৰ মাজভাগত ইংৰাজী জীৱনী সাহিত্য ৰচনাৰ পৰিবেশ ম্লান কৰিলে। এই সময়ছোৱাত চন-তাৰিখ, চিঠি, পত্ৰ সংযোগেৰে বৃহৎ আকাৰৰ জীৱনী প্ৰকাশ পাইছিল যদিও সেইবোৰৰ জীৱনৰ ছবি স্পষ্টকৈ ফুটি উঠা নাছিল। অৱশ্যে 1851 চনত প্ৰকাশ পোৱা কাৰ্লাইলৰ *'লাইফ অব ষ্টালিং'* আৰু 1857 চনত প্ৰকাশ পোৱা মিচিগ গাস্কেলৰ *'লাইফ অব চাৰ্লোট ব্ৰণ্টি'* নামৰ জীৱনীগ্ৰন্থ দুখনত চিত্ৰিত হোৱা জীৱন চিত্ৰৰ বাবে দুয়োখনকেই এই কালৰ ব্যতিক্ৰমী জীৱনী গ্ৰন্থ বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি।

1882 চনৰ পৰা 1884 চনলৈ 9 টা খণ্ডত জেইমছ এন্থনি ফ্রুডে ৰচনা কৰা *'লাইফ অব কার্লাইল'* নামৰ জীৱনী গ্ৰন্থখনে ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষৰফালে জীৱনী সাহিত্যক এক নতুন ৰূপ দিলে। জীৱনৰ সৰু বৰ ঘটনা, চিঠি-পত্ৰ, ডায়েৰি আদি সন্নিবিষ্ট হ'লেও প্ৰশংসাৰ পৰিবৰ্তে ব্যংগাত্মক সমালোচনা এই শ্ৰেণীৰ জীৱনীত স্পষ্ট হৈ উঠিছে। কার্লাইলৰ ব্যক্তিত্ব, চৰিত্ৰ, অসাধাৰণ প্ৰতিভা আৰু গুণাৱলী চিত্ৰিত হোৱাৰ লগতে তেওঁৰ নির্দয়তা, স্বার্থান্বেষিতা আদিও সমালোচনামূলক দৃষ্টিভংগীৰে অংকিত হৈছে। এনে অপ্ৰিয় সত্যবোৰে পাঠকক ক্ষুদ্ধ কৰিলেও জীৱনীকাৰৰ সমালোচনাত্মক দৃষ্টিভংগীয়ে এক নতুন বাতাবৰণৰ সৃষ্টি কৰিলে। অর্থাৎ নমস্য ব্যক্তিসকলকো সত্যৰ খাতিৰত সমালোচনাৰ দৃষ্টিৰে চোৱা উচিত। ভিক্টোৰীয় যুগত ৰচিত হোৱা এইখন শেষ জীৱনী।

বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে সাহিত্যিক এডমাণ্ড গছে 1907 চনত পিতৃৰ প্ৰতিও সমালোচনাশীল হৈ ৰচনা কৰা 'ফাদাৰ এণ্ড ছান' নামৰ জীৱনী গ্ৰন্থখনে এক নতুন দিশ উন্মোচন কৰে। পিতৃৰ প্ৰকৃত ৰূপটো ফুটাই তুলিবলৈ তেওঁৰ অনুজ্জল দিশ পোহৰলৈ আনিবলৈ বা প্ৰয়োজন সাপেক্ষে সমালোচনা কৰিবলৈ জীৱনীকাৰে কুণ্ঠাবোধ কৰা নাই। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ আৰু বিংশ আৰম্ভণিত বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ উত্তৰণে মানুহৰ ভাৱধাৰাৰ আকৌ পৰিবর্তন আনিলে। ব্যক্তিত্ব গঠনত বংশ আৰু পাৰিপার্শ্বিকতাৰ প্ৰভাৱৰ লগতে ফ্ৰয়েডীয়ে মনস্তত্ত্বৰ প্ৰসাৰ বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। জীৱনী ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত মনস্তত্ত্বৰ প্ৰয়োজনৰ কথাত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দি সাহিত্যিক তথা মনস্তত্ত্ববিদ হেভলক এলিছে জীৱনীক প্ৰায়োগিক মনস্তত্ত্বৰ এটা শাখা বুলি অভিহিত কৰিছিল। নায়কৰ চৰিত্ৰ বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগীৰে অংকন কৰি 1918 চনত প্ৰকাশ পোৱা লিটন ষ্ট্ৰেচীৰ *'এমিনেন্ট ভিক্টোৰিয়ানচ'* নামৰ জীৱনীখনে বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকত নতুন জীৱনী হিচাপে এক নতুন ধাৰাৰ জন্ম দিলে। লিটন ষ্ট্ৰেচীয়ে পূর্বৰ ভিক্টোৰীয় যুগৰ জীৱনীসমূহৰ বিৰুদ্ধে জেহাদ ঘোষণা কৰি নায়কৰ চৰিত্ৰ, ব্যক্তিত্ব আৰু ৰূপ সচেতনতাৰ প্ৰতি গুৰুত্ব দি এই শ্ৰেণীৰ জীৱনী ৰচনা কৰিছিল। ষ্ট্ৰেচীৰ মতে জীৱনী সংক্ষিপ্ত কৰা মানে নায়কৰ জীৱনৰ অপ্ৰয়োজনীয় বুলি ভবা কথাবোৰ পৰিহাৰ কৰি আৱশ্যকীয় কথাবোৰ গ্ৰহণ কৰা । জীৱনীখন সমালোচনাত্মক হ'লেও সংক্ষিপ্ততা আৰু পঠনৰ উপযোগী হোৱাৰ বাবে পাঠকে আদৰি ল'লে। 1916 চনৰ পৰা 1930 চনৰ ভিতৰত আমেৰিকাত 4800 খন জীৱনী প্ৰকাশ লক্ষ্যণীয়। এই জীৱনীবোৰ ষ্ট্ৰেচীৰ নতুন জীৱনীৰ আৰ্হিত ৰচনা কৰা হৈছিল। বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয় ভাগত নতুন জীৱনীৰ কিছুমান দিশৰ বিপৰীতে গৈ এচাম জীৱনীকাৰে উনবিংশ শতিকাৰ জীৱনীসমূহকে একে ধৰাৰা মাজেৰে গ্ৰহণ কৰিলে। এই শ্ৰেণীৰ জীৱনীকাৰক ৰক্ষণশীল জীৱনীকাৰ বুলি আখ্যা দিয়া হৈছে। আনহাতে জীৱনী আৰু ৰক্ষণশীল জীৱনীৰ উর্দ্ধত জীৱনীৰ নতুন পদ্ধতি উদ্ভাৱন কৰি ৰচনা কৰা জীৱনীসমূহক 'চুপাৰ বায়োগ্ৰাফী' বা 'অধিজীৱনী' আখ্যা দিয়া হৈছে।

১১.৩.৩ জীৱনীৰ শ্ৰেণীবিভাজন

জীৱনীৰ স্বৰূপ আৰু সুদীৰ্ঘ ইতিহাসৰ সম্যক আলোচনাৰ অন্তত আমি তিনি প্ৰকাৰৰ জীৱনীৰ দেখিবলৈ পালো। (ক) হেগিওগ্ৰাফি বা সন্ত চৰিত (খ) পৰম্পৰাগত আৰু (গ) নতুন জীৱনী।

ইউৰোপৰ হেগিওগ্ৰাফি বা সন্ত চৰিতসমূহ অসমীয়া গুৰু চৰিতৰ সমকক্ষ। এনে জীৱনীত নায়কক অতিমানব বুলি জ্ঞান কৰি ঈশ্বৰৰ শাৰীলৈ লৈ যোৱা হয়। নায়কৰ প্ৰতি থকা গভীৰ ভক্তিৰ ভাৱ থকা শ্ৰেণীৰ জীৱনীত অলৌকিক আৰু কল্পনাপ্ৰসূত ঘটনাৰ সংযোগ কৰি গুৰুৰ গুণানুকীৰ্তন কৰা হয় বা নিৰ্দিষ্ট ধৰ্মমত প্ৰকাশ কৰা হয়। দুই এখনৰ বাহিৰে হেগিওগ্ৰাফি বা সন্ত চৰিতসমূহক বিশুদ্ধ জীৱনী বুলিব নোৱাৰি। অসমীয়া ভাষাত প্ৰায় ওঠৰশ শতিকাৰ আদিভাগত গুৰু বন্দনা কৰি শিষ্যসকলে ৰচনা কৰা *'কথা-গুৰুচৰিত'* ৰামানন্দ দ্বিজ *'শ্ৰীগুৰুচৰিত'* আদি উল্লেখযোগ্য সন্তচৰিত।

পৰম্পৰাগত জীৱনী হৈছে বিশুদ্ধ জীৱনী ৰচনাৰ এটা প্ৰচেষ্টা। ইয়াত নায়কক সাধাৰণ মানুহ হিচাপে চিত্ৰিত কৰা হয় যদিও নায়কৰ জীৱনৰ কিছুমান অসাধাৰণ গুণ উপস্থাপনৰ প্ৰয়াস দেখা যায়। ইতিহাসৰ প্ৰতি সচেতন হৈ নিৰ্দিষ্ট ক্ৰমত জীৱন কাহিনী বৰ্ণনা কৰি নায়কৰ চৰিত্ৰ ৰূপায়ণ কৰা এই শ্ৰেণীৰ জীৱনীত কল্পনাৰ স্থান নগণ্য। 1838 চনত প্ৰকাশিত *'লকহার্টৰ 'লাইফ অব স্কট'*, 1920 চনত প্ৰকাশিত সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ *'আনন্দৰাম বৰুৱা'* এই শ্ৰেণীৰ উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। পাণ্ডিত্যগৰ্ভ জীৱনী, জীৱনী আৰু পত্ৰৰ আৰ্হিত ৰচনা কৰা জীৱনী আৰু যুগৰ বৰ্ণনা দি ৰচনা কৰা জীৱনী, পৰিচয়মূলক জীৱনী, জীৱনীমূলক ৰচনা, অধিজীৱনী আদি পৰম্পৰাগত জীৱনীৰ অন্তৰ্গত।

কলাকুশলতা আৰু সুপাঠ্যতা নতুন জীৱনীৰ বিশেষ লক্ষণ। পাঠকে যাতে জীৱনীখনৰ মাজেৰে ৰস আস্বাদন কৰি আনন্দিত হ'ব পাৰে তাৰ প্ৰতি নতুন জীৱনীৰ লেখক সদা সচেতন। কল্পনাক উচ্চ স্থান দি প্ৰয়োজন অনুসৰি সমালোচনা বা বিদ্ৰুপৰ ভাৱেৰে নায়কৰ চৰিত্ৰ উপস্থাপন কৰা নতুন জীৱনীত ঠাই বিশেষে চুটি চুটি সংলাপৰো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। কিছুমান জীৱনী উপন্যাসধৰ্মী হৈ পৰাৰ বাবে পণ্ডিতসকলে নতুন জীৱনীক উপন্যাসীকৃত জীৱনী বুলিও অভিহিত কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে আন্দ্ৰে মৰ'ৱাৰ *'এৰিয়েল'* ৰকথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। ঊনবিংশ শতিকাৰে শেষৰফালে আধুনিক মনস্তত্ত্বৰ সহায়ত নায়কক বিশ্লেষণ কৰাৰ বাবে *'মনস্তাত্ত্বিক জীৱনী'* নামেৰে নতুন জীৱনীৰ আন এটা উপবিভাগ সৃষ্টি হ'ল। এই শ্ৰেণীৰ জীৱনীৰ উদাহৰণস্বৰূপে 1920 চনত প্ৰকাশিত কেথেৰিন এষ্টনিৰ *'মার্গাৰেট ফুলাৰ'* নামৰ জীৱনীখনৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। আনহাতে নায়কৰ চৰিত্ৰৰ বিষয়ে জীৱনী লেখকৰ কিছু জ্ঞান থকাৰ বাবে বিকৃত নকৰাকৈ ব্যক্তিগত জীৱনৰ কথা কল্পনাৰ সহায়ত চৰিত্ৰ আৰু ব্যক্তিত্ব উপস্থাপন

কৰা জীৱনীবোৰক সহজ জ্ঞানভিত্তিক জীৱনী আখ্যা দিয়া হয়। 1921 চনত প্ৰকাশিত পেপিনিৰ *'লাইভ অব ক্ৰাইষ্ট'* এই দুটাই নতুন জীৱনীৰ মূল উপশাখা যদিও অসমীয়া ভাষাত এনে জীৱনী এতিয়ালৈ ৰচনা হোৱা নাই।

১১.৪ অসমীয়া জীৱনী

অসমীয়া জীৱনীৰ ইতিহাসৰ চৰিত পুথিসমূহ পিছত 1880 চনত প্ৰকাশিত গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ *'আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন-চৰিত'খনকে* প্ৰথম অসমীয়া জীৱনী বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি। ধৰ্মগুৰুসকলৰ জীৱনৰ ভিত্তিত ৰচিত চৰিত পুথিসমূহত আধুনিক জীৱনীৰ বৈশিষ্ট্য নথকাৰ বাবে প্ৰথম জীৱনী বুলি আখ্যা দিব নোৱাৰি। গুণাভিৰাম বৰুৱাই ৰচনা কৰা জীৱনীখন সত্য ঘটনাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি ৰচনা কৰা হৈছে। অতিৰঞ্জিত ঘটনাৰ সমাবেশ নথকা এই জীৱনীখন কলাৰ দিশৰ পৰা কিছু দুৰ্বল হোৱাৰ বাবে ঢেকিয়াল ফুকন মানুহজনতকৈ তেওঁৰ জীৱনৰ ছবিহে বিশেষভাৱে ফুটি উঠিছে। ব্ৰিটিছৰ যুগত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ হকে সংগ্ৰাম কৰা ব্যক্তিসকল সেইসময়তে অসমীয়াৰ বাবে বীৰৰ পৰ্যায়ৰ আছিল। 1920 চনত প্ৰকাশিত সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ *'আনন্দৰাম বৰুৱা'* নামৰ জীৱনীখন ইয়াৰ উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। অসমীয়া সাহিত্যত পৰম্পৰাগত জীৱনীৰ প্ৰথম চানেকী সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাই ৰচনা কৰা এই জীৱনীখনৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ হিচাপেও সুকীয়া মূল্য আছে। 1938 চনত প্ৰকাশিত মহেশ্বৰ নেওগৰ *'বেজবৰুৱা ঃ মানুহজন'* নামৰ জীৱনীখনত নতুন জীৱনীৰ সকলোবোৰ লক্ষণ নাথাকিলেও অসমীয়া সাহিত্যৰ নতুন জীৱনীৰ প্ৰতিনিধি বুলিব পাৰি। 1967 চনত প্ৰকাশিত কাঞ্চন বৰুৱাৰ *'সুৰ দেউলৰে পূজাৰী'* জীৱনীখন গতানুগতিকতাৰ পৰিবৰ্তে উপন্যাসৰ ভংগিৰে উপস্থাপন কৰাৰ বাবে পাঠকৰ সুখপাঠ্য হৈ পৰিছে। যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ *'সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা'* [1968] জীৱনীখনত ভালেমান সংগৃহীত তথ্যপাতি সন্নিবিষ্ট হৈছে। পৰৱৰ্তী সময়ত নন্দ তালুকদাৰ, শশী শৰ্মা, হৰিপ্ৰসাদ নেওগ, ভৱপ্ৰসাদ চলিহা আদিয়ে ৰচনা কৰা জীৱনীসমূহে অসমীয়া জীৱনীৰ ধাৰাটো আগবঢ়াই নিছে। আব্দুল ছাত্তাৰৰ *'কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ'*, (1975) নামৰ জীৱনীখনে সন্দিকৈৰ বহুতো প্ৰকাশিত কথা প্ৰকাশ কৰাত পাঠকৰ সমাদৰ লাভ কৰে। সেইদৰে তিলক দাসৰ *'বিষ্ণুৰাভা এতিয়া কিমান ৰাতি'* (1977) জীৱনীখনত শিল্পী বিষ্ণুৰাভাৰ জীৱন কাল অনুসৰি সুন্দৰভাবে বৰ্ণিত হৈছে।

ব্ৰিটিছ যুগত জাতীয় বীৰৰ আদৰ্শ পাঠকৰ মাজলৈ নিয়াৰ প্ৰচেষ্টাৰে ৰচনা কৰা 1916 চনত প্ৰকাশিত সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ 'মহামতি গোপালকৃষ্ণ গোখলে' জীৱনীখন গৱেষণাধৰ্মী নহ'লেও সুখপাঠ্য বুলিব পাৰি। বেণুধৰ শৰ্মাৰ *'মণিৰাম দেৱান'*, মহাদেৱ শৰ্মাৰ *'গোপীনাথ ৰৱদলৈ'* আদি জীৱনীৰ মাজেৰে জাতীয় বীৰৰ আদৰ্শ প্ৰকাশ পাইছে।

জাতীয় বীৰৰ দৰে ধৰ্মীয় নেতাৰ জীৱনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ৰচনা কৰা প্ৰথম জীৱনীকাৰ হ'ল ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। পূৰ্বৰ গুৰুচৰিত ভিত্তিত ৰচনা কৰা তেওঁৰ *'শংকৰদেৱ'* (1912) আৰু *'শ্ৰীশংকৰদেৱ আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ'* (1916) আধুনিক জীৱনী। সুন্দৰ আৰু

সাৱলীল ভাষাৰে ৰচনা কৰা জীৱনী দুখনত জীৱনীকাৰৰ পাণ্ডিত্যপূর্ণ বিচাৰ লক্ষ্যণীয়।

জীৱনীৰ লগতে অসমীয়া সাহিত্যত ভালেমান জীৱনীমূলক প্ৰৱন্ধ সংকলন প্ৰকাশ পাইছে। দুর্গেশ্বৰ শর্মাৰ *'জীৱনী চয়ন'* শশী শর্মাৰ *'সময়ে যাক পাহৰি যাব'* আদি জীৱনীত নিজ গুণেৰে বিভূষিত কেইবা গৰাকীও ব্যক্তিৰ জীৱন সংকলিত হৈছে।

কার্লাইলে কৈছিল যে নিখুঁত জীৱন যাপন কৰাটো কঠিন কাম, কিন্তু নিখুঁত জীৱনী এখন ৰচনা কৰা তাতোকৈ বেছি কঠিন। অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ ইতিহাসলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে অদ্যাপি সাহিত্যিক গুণ আৰু তথ্য সংকলনৰ ক্ষেত্ৰত জীৱনী সাহিত্য চহকী নহয়। সৰহভাগ ক্ষেত্ৰত একোগৰাকী ব্যক্তিৰ দুর্বল দিশবোৰ অৱজ্ঞা কৰি অতিমানৱ হিচাপে চিত্ৰিত কৰা হয়। ভাৰতীয় আদর্শ আৰু পৰম্পৰাৰ প্ৰতি জীৱনীকাৰকসকল অধিক শ্ৰদ্ধাশীল হোৱাৰ বাবে চৰিত পুথিসমূহৰ দৰে সৰহভাগ অসমীয়া জীৱনীত গুণানুকীর্তনৰ পৰিবর্তে ব্যক্তিবিশেষৰ দুর্বল দিশবোৰ আওকাণ কৰা হৈছে। অথচ ব্যক্তিবিশেষক নিৰপেক্ষভাৱে বিচাৰ কৰিবলৈ তেওঁৰ জীৱনৰ সকলোবোৰ দিশ উপস্থাপন সমালোচনাৰ অত্যন্ত প্ৰয়োজন। 1960 চনৰ পিছত অসমীয়া সাহিত্যত কেইবাখনো সুখপাঠ্য জীৱনী প্ৰকাশ পাইছে। 1980 চনৰ পিছৰ পৰা জীৱনীত একোজন ব্যক্তিৰ ভাল বেয়া দুয়োটা দিশ উপস্থাপন কৰাৰ প্ৰয়াস দেখা গৈছে। অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ বাবে ই সুখবৰ বুলিব পাৰি। সাহিত্যিক গুণসম্পন্ন কৰি শ্ৰম আৰু প্ৰতিভাৰ মাজেৰে ৰচনা কৰি পাঠকক জীৱনী সাহিত্যৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি তুলিব পাৰিলে অসমীয়া জীৱনী সাহিত্য ভৱিষ্যতে সমৃদ্ধিশালী হৈ উঠিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

১১.৫ আত্মজীৱনী

সাধাৰণ দৃষ্টিত জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীৰ বিশেষ পার্থক্য নাই যেন লাগিলেও দুয়োবিধ সাহিত্যৰ একেই শাখা নহয়। ইংৰাজীতো জীৱনী বুজাবলৈ 'বায়োগ্রাফী' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰাৰ দৰে আত্মজীৱনীৰ বাবে 'অটোবায়োগ্রাফী' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ৰয় পাস্কেলে তেওঁৰ *'ডিজাইন এণ্ড ট্রুথ ইন্ অটোবায়োগ্রাফী'* ফুথিত আত্মজীৱনীৰ সংজ্ঞা এইদৰে দিছে— 'আত্মজীৱনী এনে এবিধ জীৱন বৃত্তান্ত য'ত লেখকে তেওঁৰ জীৱন আৰু মনৰ এটি বিশেষ অৱস্থাত নিজকে আৰু নিজৰ জীৱনৰ কথাবোৰ যিদৰে বুজি গ্ৰহণ কৰে, অনুৰূপভাৱে প্ৰকাশ কৰে'। আত্মজীৱনী সাধাৰণতে বিষয়নিষ্ঠ হোৱাৰ বিপৰীতে জীৱনী বস্তুনিষ্ঠ। জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীৰ বিষয় মানৱ জীৱন যদিও যি গৰাকী বক্তিৰ আত্মজীৱনী লিখা হয় তেৱেই সেইখনৰ ৰচক। আনহাতে যি গৰাকী ব্যক্তিৰ জীৱনী লিখা হয় তেওঁ সেইখনৰ ৰচক নহয়, অন্য ব্যক্তিয়েহে জীৱনীখন ৰচনা কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে 1967 চনত ৰচিত *'যুগনায়ক শংকৰদেৱ'* নামৰ জীৱনীখনৰ বিষয়বস্তু শংকৰদেৱ হ'লেও ৰচক শংকৰদেৱ নহয়, ডিম্বেশ্বৰ নেওগহে। সেইদৰে 1988 চনত প্ৰকাশিত *'জীৱনৰ দীর্ঘ আৰু বাণি'* আত্মজীৱনীখনৰ বিষয়বস্তু আৰু ৰচক মহেশ্বৰ নেওগ। গতিকে সমগোত্ৰীয় সাহিত্য হ'লেও জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী একেই নহয়।

১১.৫.১ আত্মজীৱনীৰ স্বৰূপ

আত্মজীৱনী সাধাৰণতে বিষয়নিষ্ঠ হোৱাৰ বিপৰীতে জীৱনী বস্তুনিষ্ঠ। আত্মজীৱনী লেখকে নিজেই ৰচনা কৰাৰ বাবে সাধাৰণতে সকলোবোৰ কথা স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ পোৱা দেখা নাযায় আৰু সেয়েহে আত্মজীৱনী বিষয়নিষ্ঠ। আনহাতে জীৱনীৰ ৰচক সুকীয়া হোৱাৰ বাবে ব্যক্তিজনৰ সকলোবোৰ দিশ নিৰীক্ষণ কৰি লিপিবদ্ধ কৰিব পাৰে। সেয়েহে জীৱনী সাধাৰণতে বস্তুনিষ্ঠ। অৱশ্যে জীৱনীৰ লেখকো কেতিয়াবা বিষয়ৰ প্ৰতি মুগ্ধ হ'লে জীৱনীও বিষয়নিষ্ঠ হৈ পৰে। মহামানব মহাত্মা গান্ধীৰ 'মোৰ সত্য অন্বেষণৰ কাহিনী'নামৰ আত্মজীৱনীখনত ভুল-ভ্ৰান্তি, দোষ, গুণ আদি সকলো মানুহৰে থাকে বুলি দেখুৱাই সেইবোৰ দূৰ কৰাৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছে। আনহাতে ফ্ৰান্সৰ বিখ্যাত চিন্তাবিদ ৰুচোৱে তেওঁৰ *'কনফেচন অব জ্যা জাক ৰুচো'* নামৰ আত্মজীৱনীখনত নিজৰ ভুল-ভ্ৰান্তি, দোষ, গুণ আদিবোৰ মুকলিভাৱে দেখুৱাই নিজকে বহুক্ষেত্ৰত পশুৰ লগত তুলনা কৰিছে। গতিকে আত্মজীৱনী সাধাৰণতে বিষয়নিষ্ঠ, জীৱনী বস্তুনিষ্ঠ হ'লেও ব্যতিক্ৰম দেখা যায়।

১১.৫.২ আত্মজীৱনীৰ শ্ৰেণীবিভাজন

আত্মজীৱনী প্ৰধান শাখা দুটা-জীৱনস্মৃতি বা 'ৰেমিনিচেঞ্চ আৰু স্মৃতিকথা বা 'মে'ম'ৰ্চাৰ্চ'। কোনো এজন ব্যক্তিৰ জীৱনত যিবোৰ ব্যক্তি বা অভিজ্ঞতাই প্ৰভাৱ পেলাই সেইবোৰৰ বিৱৰণ লিপিবদ্ধ কৰাই হৈছে জীৱন স্মৃতি বা জীৱন সোঁৱৰণ। 1945 চনত প্ৰকাশিত ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ *'মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ'* ইয়াৰ উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। আনহাতে ব্যক্তিগত জীৱনৰ পৰিবৰ্তে ৰাজহুৱা জীৱনৰ অভিজ্ঞতাক আলোকপাত কৰিলে স্মৃতিকথা বোলা হয়। 1959 চনত ৰচিত বেণুধৰ শৰ্মাৰ *'কংগ্ৰেছৰ কাঁচিয়লি ৰ'দত'* এই শ্ৰেণীৰ আত্মজীৱনী। গতিকে আত্মজীৱনীত পাৰিবাৰিক বা ব্যক্তিগত জীৱনৰ তথা ৰাজহুৱা জীৱনৰ এখন সামগ্ৰিক ছবি ফুঠি উঠে। ডায়েৰী, চিঠি-পত্ৰ আৰু জাৰ্নলক আত্মজীৱনীৰ উপশাখা বোলা হয়। নিজৰ মনৰ ভাৰৰাশি গুপুতে ৰাখি লিখা ডায়েৰি একান্ত ব্যক্তিগত বুলিব পাৰি। ডায়েৰিৰ দৰে চিঠিও ব্যক্তিগত যদিও ডায়েৰি নিজৰ বাবে ৰচনা কৰাৰ বিপৰীতে চিঠি অন্যৰ বাবে লেখা হয়। মানুহৰ তৎকালীন মনৰ ভাৱ তথা প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰি কম পৰিসৰত ৰচনা কৰাই হৈছে জাৰ্নল। ঘটনাটো প্ৰকাশ নহ'লেও লেখকৰ ঘণীভূত চিন্তা প্ৰকাশ পায়। অসমীয়া ভাষাত মহেশ্বৰ নেওগৰ *'বেজবৰুৱাৰ দিনলিপি'* একমাত্ৰ অসমীয়া ডায়েৰিৰ সংকলন। সেইদৰে প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামীৰ *'মনৰ পখী উভতি উৰে'* পুথিখনক জাৰ্নল আখ্যা দিব পাৰি।

১১.৬ অসমীয়া আত্মজীৱনীৰ পৰিচয়

প্ৰায় ডেৰশ বছৰৰ আগতে ৰচিত আৰু কুমুদ চন্দ্ৰ বৰদলৈৰ সম্পাদনাত 1960 চনত

প্ৰকাশিত *'সদৰামীনৰ আত্মজীৱনী'* প্ৰথম অসমীয়া আত্মজীৱনী। প্ৰথম খণ্ড আত্মজীৱনী হিচাপে আৰু দ্বিতীয় খণ্ড ডায়েৰি হিচাপে ৰচিত এইখনক ৰূপৰ দিশৰ পৰা এখন বিশুদ্ধ আত্মজীৱনী বুলিব নোৱাৰি যদিও গুণগত দিশৰপৰা অসমীয়া আত্মজীৱনীৰ ইতিহাসত সুকীয়া মূল্য আছে। 1857 চনৰ সময়ছোৱাৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক সংঘাত, মণিৰাম দেৱাৰন ফাঁচি, ব্ৰিটিছ শাসন ব্যৱস্থা আদিৰ মন পৰশা বৰ্ণনা এই আত্মজীৱনীখনত পোৱা যায়। মণিৰাম দেৱানৰ চাহ খেতিৰ আৰম্ভ, বিয়াৰ আয়োজন, জীৱনৰ সৰু বৰ ঘটনা আদিৰ লগতে সমসাময়িক অসমীয়া সমাজৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, ৰীতি-নীতি, আৰ্থিক ব্যৱস্থা আদি আত্মজীৱনীখনত লিপিবদ্ধ হৈছে। পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰে শিক্ষিত ইংৰাজী ভাষাৰ জ্ঞান থকা হৰকান্ত সদৰামীনৰ নিজক প্ৰসংশা কৰাৰ বহু সুযোগ আছিল যদিও ইয়াত আত্মপ্ৰশংসা পাবলৈ নাই। দুই এটা নেতিবাচক দিশ স্পষ্ট হ'লেও এজন সহজ সৰল ব্যক্তিৰ মোহনীয় ব্যক্তিত্ব আত্মজীৱনীখনৰ সাৱলীল ভাষাৰ মাজেৰে চিত্ৰিত হৈছে। লেখকৰ মৃত্যুৰ প্ৰায় অৰ্দ্ধ শতাব্দীৰ পিছতহে কুমুদ চন্দ্ৰ বৰদলৈৰ সম্পাদনাত আত্মজীৱনীখন প্ৰকাশ পায়।

বেজবৰুৱাৰ *'মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ'খনক* আত্মজীৱনীৰ পৰিৱৰ্তে জীৱনৰ স্মৃতিকথা বোলা হৈছে। 1922 চনৰ পৰা 1924 চনলৈ বাঁহী আলোচনীত প্ৰকাশ পোৱা এই আত্মজীৱনীমূলক গ্ৰন্থখন 1966 চনত অসম সাহিত্য সভাৰ উদ্যোগত প্ৰকাশ পায়। বেজবৰুৱাৰ জন্ম, শিশুকাল, বাল্যকাল আৰু যৌৱন কালৰ বিৱৰণৰ লগতে শিক্ষা তথা সাংসাৰিক জীৱনৰ বিৱৰণ থকা এই গ্ৰন্থখনত ৰাজহুৱা জীৱনৰ কাৰ্যাৱলী পোৱা নাযায়। কবি, নাট্যকাৰ, ঔপন্যাসিক তথা বিশিষ্ট্য সাহিত্যিক হিচাপে বেজবৰুৱাক পাবলৈ নাই। তথাপি জীৱনটো সোঁৱৰণ কৰি ৰচনা কৰা এইখন শ্ৰেষ্ঠ আৰু মূল্যবান গ্ৰন্থ।

অসমীয়া সাহিত্যত সুখপাঠ্য আৰু মূল্যবান আত্মজীৱনী বুলিলে হোমেন বৰগোহাঞিৰ 'আত্মানুসন্ধান', মামনি ৰয়ছম গোস্বামীৰ *'আধালেখা দস্তাবেজ'*, মহেশ্বৰ নেওগৰ *'জীৱনীৰ দীঘ আৰু বাণি*, মহেন্দ্ৰ বৰাৰ *'উপলা নদীৰ দৰে'*, শশী শৰ্মাৰ *'সময়ে যাক পাহৰি যাব'* আদি আত্মজীৱনীৰ কথা উনুকিয়াব পাৰি। প্ৰধানকৈ জীৱনৰ স্মৃতি সোঁৱৰণ কৰি ৰচনা কৰা 1988 চনত প্ৰকাশিত হোমেন বৰগোহাঞিৰ *'আত্মানুসন্ধান'* এখন ব্যতিক্ৰমী আত্মজীৱনী। লেখকৰ পূৰ্বৰ ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতাবোৰে কিদৰে লেখক হোৱাৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিলে তাৰ বিৱৰণ আত্মজীৱনীখনত পোৱা যায়। লেখক হিচাপে সাহিত্য সৃষ্টি কৰাৰ অভিজ্ঞতা অতি সাৱলীল ভাষাৰে উপস্থাপন কৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত এইখন একমাত্ৰ উপন্যাসোপম আত্মজীৱনী। মামণি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে (ইন্দিৰা গোস্বামী) জীৱনত লাভ কৰা নিজা অভিজ্ঞতাৰ এখন সুখপাঠ্য আত্মজীৱনী হৈছে *'আধালেখা দস্তাবেজ'*। এগৰাকী অসমীয়া নাৰী হিচাপে ব্যতিক্ৰমী জীৱনৰ সকলো তথা আভৰণ নোহোৱাকৈ মুক্তভাৱে প্ৰকাশ কৰা এইখন ব্যতিক্ৰমী আত্মজীৱনী বুলিব পাৰি। কোনো মানুহেই জীৱনকালৰ শেষ মুহূৰ্তলৈকে আত্মজীৱনী লিখা সম্ভৱ নহয়। *'আধালেখা দস্তাবেজ'* যে এখন সম্পূৰ্ণ সুখপাঠ্য আত্মজীৱনী তাত সন্দেহ নাই। 1988 চনত প্ৰকাশিত মহেশ্বৰ নেওগৰ *'জীৱনৰ দীঘ আৰু বাণি'* আত্মজীৱনীখনত লেখকৰ পাণ্ডিত্যৰ দিশহে মূলতঃ

প্ৰকাশ পাইছে যদিও সাৱলীল ভাষা আৰু প্ৰকাশভংগীৰ বাবে আত্মজীৱনী হিচাপে সুকীয়া মূল্য আছে। সেইদৰে জীৱনৰ সকলো দিশৰ লগতে সমাজ, ৰাজনীতি আদি সামৰি পৰ্যালোচনাৰ মাজেৰে 1990 চনত প্ৰকাশ পোৱা মহেন্দ্ৰ বৰাৰ *'উপলা নদীৰ দৰে'* এখন মূল্যবান আত্মজীৱনী। শশী শৰ্মাৰ *'সময়ে যাক পাহৰি যাব'* (1976) নামৰ আত্মজীৱনীখনত সাধাৰণ, অপৰিচিত মানুহৰ কাম কাজো যে মহান হ'ব পাৰে বা তেনে কামৰো মূল্য আছে সেই কথা স্পষ্ট হৈ উঠিছে। অসমীয়া আত্মজীৱনীৰ এই থূলমূল পৰিচয়ৰ মাজেৰে নিৰ্বাচিত আত্মজীৱনীৰহে আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

১১.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- বিশ্ব সাহিত্যত জীৱনী সাহিত্যৰ জনপ্ৰিয়তা তথা জীৱনী সাহিত্য যে সাহিত্যৰ এটি মুখ্য শাখা সেই বিষয়ে জানিব পাৰিলো।
- বিশ্ব সাহিত্যত জীৱনী সাহিত্যৰ সোণালী ইতিহাসৰ বিষয়ে অৱগত হ'লো।
- বিশ্ব সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যও জীৱনী সাহিত্যত চহকী।
- অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰো এটি সোণালী ইতিহাস আছে। শেহতীয়াকৈ অসমীয়া সাহিত্যত জীৱনী সাহিত্যৰ আদৰ বাঢ়িছে।
- জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী সাধাৰণ দৃষ্টিত একে যেন লাগিলেও পাৰ্থক্য আছে আৰু সুকীয়া সংজ্ঞা আছে।
- আত্মজীৱনীৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস চহকী। শেহতীয়াকৈ পাঠকৰ মাজত আত্মজীৱনীৰ আদৰ বাঢ়িছে।

১১.৮ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১] শৰ্মা গোবিন্দ প্ৰসাদ (২০১৪) ঃ জীৱনী আৰু আত্মজীৱনী; অসমীয়া আৰু পাশ্চাত্য, গুৱাহাটী ঃ বনলতা

২] শৰ্মা গোবিন্দ প্ৰসাদ (২০০৮) ঃ জীৱনী আৰু অসমীয়া জীৱনী, গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্ৰকাশন

৩] শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৪) ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, গুৱাহাটী ঃ অসম, অৰুণোদয় প্ৰেছ

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

৪] Clifford, James L (1962) : Biography as an Art, London, Oxford Press.

৫] Garraty, John, A (1957) : The Nature of Biography, New York, Alfred A. Knopf.

৬] Sarma, Anjali (1990) : Among the Luminaries in Assam, New Delhi, Mittal Publication.

৭] Sarma, Gobinda Prasad (1985) : Biographical writings in Assamese, in Comparative Indian Lierature (2 Vols) Voll, ed.

৮] K.M George, Madrass, Kerala Sahitya Academi & Macmillan & Co.

৯] Sarma, Sunil Chandra (1998) : Origin and Development of Assamese Autobiography, K.K.H. Library Gauhati University. (Unpublished thesis)

১১.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১ নং প্রশ্ন উত্তৰ ঃ 10.3 শাখাৰ পৰা সংজ্ঞা এটা নির্বাচন কৰি তাক নিজৰ ভাষাৰে ব্যাখ্যা কৰি লিখিব।

২ নং প্রশ্ন উত্তৰ ঃ জেন'ফেনৰ ৰচনাখনত কাৰ কথা কোৱা হৈছে— ব্যক্তি গৰাকীৰ জীৱনৰ কি কি দিশ সামৰি লোৱা হৈছে তাৰ লেখ।

১১.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ জীৱনীৰ বুলিলে কি বুজে ? জীৱনীৰ সংজ্ঞা দি বিশ্ব সাহিত্যত জীৱনীৰ স্বৰূপ সম্পর্কে আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ২ ঃ জীৱনী সাহিত্যৰ ইতিহাস সম্পর্কে এটি আলোচনা যুগুত কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ জীৱনীৰ শ্রেণীবিভাজন কৰি অসমীয়া জীৱনীৰ এটি আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ৪ ঃ আত্মজীৱনীৰ পৰিচয় দি ইয়াৰ শাখা সমূহৰ লগতে ইতিহাস সম্পর্কে আলোচনা যুগুত কৰক।

প্রশ্ন ৫ ঃ জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীৰ পার্থক্য নির্ণয় কৰি অসমীয়া আত্মজীৱনীৰ এটি পৰিচয় দিয়ক।

*** ***** ***